

VRTNAR.

List s podobami za šolsko vrtnarstvo, vrtnarstvo sploh
in za sadjarstvo.

Št. 9.

V Ljubljani, 15. maja 1890.

Letnik III.

Varstvo sadnega drevja.

Odkar se mora domače kmetijstvo hudo boriti in tekrovati s prekomorskimi in drugimi deželami, ki se prejšnje čase niso poštevale, priporočali so misleči strokovnjaki sadjarstvo, ki daje obilen pridelek tudi po manj ugodnih legah in ob manj ugodnih zemeljskih razmerah. Tudi državi se je zdelo potrebno, da pospešuje in razširja povsod sadjarstvo pa da v ta namen ustanavlja sadjarske šole in podeljuje ustanove nepremožnim mladeničem ter nastavlja popotne učitelje itd. Strokovne knjige in listi so leto za letom poučevali, kako bi se najlaže razširilo sadjarstvo mej kmetiskim prebivalstvom in vzbudilo veselje in ljubezen do te stroke kmetijstva, katera šele čez več let kaj donaša — gotovo vsekakor hvalevredna, pa vendar težavna naloga. Mnoge dežele zunaj naše države so nam že desetletja lahko posnemanja vreden vzgled, kajti v resnici nam kažejo, da splošno umno sadjarstvo prebivalcem res pomaga do blagostanja. Zato so se tudi v naši državi začeli zanimati za sadjarstvo, in slednje leto bolj napreduje ta stroka mej kmetiskim prebivalstvom. Stari drevoredi ob državnih cestah umikajo se koristnemu sadnemu drevju, marsikatero gorsko brdo, ki prej ni nič donašalo, zasajeno je že s sadnim drevjem, ki bode donašalo korist in blagoslov poznejšim rodovom.

Kar se zaslišijo tožbe od vasi do vasi, kako je po zimi zajec napravil drevju toliko škode, da se v več letih ne bode dala popraviti. Objedel je vsa mlada, pa tudi starejša desetletna ter celo dvajsetletna drevesa. Snega je na debelo zapalo, dolgo je ležal meter na debelo, zlasti ob vrtnih plotovih. Ljudje so drevesca, katera niso zagrajena, obvezali s slamo, obložili s trnjem, namazali z raznimi stvarmi, pa pokazalo se je, da vsa sredstva, ki se priporočajo v varstvo sadnih dreves proti zajcem, ne pomagajo nič. Snežni zameti ob plotovih so bili zajcem za naravne mostove čez ograjo; slamo so hitro od drevja odglodali, odstranili trnje, če tudi so se hudo opraskali, da celo skozi centimeter debele deske napravili so luknje, da so prišli do dreves. Lakota je huda, to je čutil tudi zajec več tednov. Sneg je debelo pokrival polje, in ni mu kazalo drugega, kakor glodati lub od dreves, da si uteši glad. Tudi zajec je bil boj za obstanek, kakor ga bije naš kmet že več let.

Sedaj nastane vprašanje, kdo naj zmaga v tem boji, zajec ali kmet? Lovski zakon kar pravi: „Zajec“. Kdo bode povrnil škodo ubogemu kmetu, ki ga tarejo že itak slabe letine, tuja konkurencija in visoki davki, katere mora točno plačevati? Novi lovski zakon pravi: „Nobeden“. Varuj svoje sadno drevje ob cestah, po mejah, ob poljskih potih in po gorskih rebrih kakor hočeš, mi po zakonu ne plačamo škode. Če pa zajca ubiješ ali v zanjko ujameš, pa prideš kot divjačine tat v ječo. Tako pravi lastnik lova. Tu imamo uganko, katero naj razrešijo

oni, ki so delali novi lovski zakon, kateri odobrava, če vse drevje uničijo zajci, in lastniku ne daje pravice zahtevati odškodnine za lastnino svojo ter mu prepo-veduje ubiti škodljivca.

Torej proč z zakonom, ki ne čisla lastnine državljanove — davkoplačeval-čeve, proč s tem zakonom mej staro šaro fevdalnega gospodstva, ko je bilo do-voljeno uničevati setev in žetev kmetovalcu v zabavo imenitnim gospodom, proč s tem zakonom v starinske muzeje, kjer se kažejo viteške oprave iz onih časov, ko še lastnina posamičnikova ni nič veljala in se je brez kazni smelo ropati.

Vse spoštovanje zakonom in onim, ki so poklicani dajat zakone! Toda nihče ne more zahtevati v ustavni državi, da bi spoštovali tak zakon, ki dovoljuje uni-čevati lastnino državljanu in davkoplačevalcu, pa zato ne daje nobene odškodnine, torej tako uničevanje odobruje.

Pouk o kmetijstvu in sadjarstvu po ljudskih šolah.

(Konec.)

Načrt učbe.

Teoretični pouk.

1. ura.

Kaj je kmetijstvo? (Travnik, senožet, njiva, gozd, razna zemlja, izboljševanje senožeti, travnikov, zemlje.)

2. ura.

Gnoj. (Stelja, naprava gnojišč in gnoja, spravljane gnoja, napake sedanjih gnojišč.)

3. ura.

Rastline, katere sadi in seje kmetovalec. (Žita, krmne rastline, gomolje, drevje gozdno in sadno.)

4. ura.

Sadjarstvo. (Razno sadno drevje — domače in tuje.)

5. ura.

Pomnožitev sadorodnih rastlin. (Seme, potaknenci, grobanice, korenični iz-rastki, razdeljena materna rastlina.)

6. ura.

Požlahtnitev sadorodnih rastlin. (Razne požlahtnitve: naklad, sklad, za lub, z očesom.)

7. ura.

Požlahtnitev sadorodnih rastlin. (Cepiči, orodje, cepilna smola.)

8. ura.

Vzgojevanje požlahtnjenih drevesec. (Sprava pred saditvijo, saditev, vzgoje-vanje in oskrbovanje 1. leto.)

9. ura.

Vzgojevanje požlahtnjenih dreves. (Vzgojevanje in oskrbovanje 2., 3., in 4. leto.)

10. ura.

Vzgojevanje požlahtnjenih dreves. (Vzgojevanje in oskrbovanje. 5. leto, druga požlahtnitev, vzgojevanje krone.)

11. ura.

Presaditev dreves iz drevesnice na stalen prostor. (Čas izkopavanja, stalni prostor, zemlja, saditev, vežnja, obramba škodljivcev.)

12. ura.

Oskrbovanje sadnih dreves na stalnem prostoru. (Oskrbovanje vsajenih, starejših dreves, jesensko mazilo, obrezovanje, okopavanje, gnojenje spomladi, po leti in jeseni.)

13. ura.

Oskrbovanje starejših dreves. (Nerodovitnost dreves, pomladitev, špalirji.)

14. ura.

Bolezni dreves in zdravljenje. (Rak, trhljivost, smolika, oskrumbe, mah, snetivost, rja, zmrzlina, medlost, suhotica.)

15. ura.

Škodljive živali. (Zajec, miš, domača živina, uš, krvna uš, vrabec, hrošči, veliki in mali pedec, gosenice, mravlje i. t. d.; postava z dne 17. junija 1870.)

16. ura.

Koristne živali. (Krt, ptice; postava z dne 17. junija 1870.)

17. ura.

Kako z zrelim sadjem ravnati. (Obiranje, spravljanje, sušenje, pošiljanje.)

18. ura.

Mošt. (Naprava, oskrbovanje.)

19. ura.

Slivovec in druge pijače. (Naprava in nadaljno oskrbovanje.)

20. ura.

Vrste sadne. (Jabolka, namizno sadje, sadje za kupčijo in dom.)

21. ura.

Vrste sadne. (Hruške, namizno sadje, sadje za kupčijo in dom.)

22. ura.

Vrste sadne. (Češplje, slive, ringlo, češnje i. t. d., namizno sadje, sadje za kupčijo, dom.)

23. 24. ura.

Ponavljjanje.

Praktične vaje.

1. ura.

Razkazovanje šolskega vrta. (Jablane, hruške, češplje, špalirji.)

2. ura.

Spravljanje sadno. (Obiranje, razvrstitev, spravljanje.)

Zboljšanje zemlje. (Ilovnata, peščena zemlja.)

3. ura.

Jesenska vežnja špalirjev. Izkopavanje drevesec iz sejalnice. (Razbiranje [sortiranje] in sprava teh drevesec za zimo ali priprava za saditev.)

4. ura.

Izkopavanje dreves iz drevesnice. (Obrezovanje, sprava, oziroma priprava za saditev).

5. ura.

Izkopavanje pikiranih drevesec. (Sortiranje, sprava.)

Saditev pikirancev.

6. ura.

Saditev dreves na stalno mesto. (Priprava jame, zemlja, saditev, kolec, vežnja, obramba.)

7. ura.

Sprava vrtnic in drugih cvetlic ter semen po zimi. (Beljenje drevesnih debel z apnom i. t. d.)

8. ura.

Okopavanje dreves, gnojitev, skmukanje listja, obiranje goseničnih zapredkov.

9. ura.

Sejanje semena sadorodnih rastlin.

10. ura.

Požlahtnitev. (Priprava cepiča, zareza, stopnja po mladikah vrbovih, trnovih i. d. toliko časa, da se vsi otroci privadijo.)

11. ura.

Požlahtnitev. (Nadaljevanje prejšnjega, oziroma poskušnja o napravi cepiča, priprava podloge, vežnja.)

12. ura.

Obrezovanje dreves na vrtu. Naprava cepičev, potaknencev. (Sprava.)

13. ura.

Požlahtnitev divjakov v roki. (Jablane.)

14. ura.

Požlahtnitev divjakov v roki. (Hruške.)

15. ura.

Čiščenje lubadi; obrezovanje poškodovanega drevesa.

16. ura.

Obrezovanje pikirancev; razdelitev maternih rastlin; izkopavanje korenčnih izrastkov.

17. ura.

Obrezovanje in okopavanje v drevesnici.

18. ura.

Opravila v drevesnici. Zdravljenje bolnih dreves na šolskem vrtu ali po drugih v šolskem okoliši.

19. ura.

Pikiranje, grobanje, saditev dreves, vežnja špalirjev, vrtnic i. t. d.

20. ura.

Saditev drevesec v drevesnico; gnojenje.

21. ura.

Požlahtnitev v sklad; pomladitev starih dreves; požlahtnitev za lubad.

22. ura.

Saditev sočivja. (O sočivji nekaj teoretičnega pouka, katerega se lahko udeležujejo tudi deklice, ker se pri nas s to panogo kmetijstva peča le ženstvo.)

23. ura.

Cvetlice. (Nekaj teoretičnega pouka, katerega se lahko udeležujejo tudi dekleta.)

24. ura.

Pletev sejalnice, pikirnih leh in drevesnice.

25. ura.

Penciranje v drevesnici, na špalirjih.

26. ura.

Okuliranje sadnih dreves, vrtnic; vzgoja drevesec v drevesnici, gnojitev, škropljenje o suši i. t. d., kakor kaže vreme in rašča rastlin.

V Dolenjem Logatci, dne 13. aprila 1890.

V. Ribnikar.

Raznotere vrtnarske reči.

Sejanje balzamin. Da bodo balzamine močno rasle in cvele, posejejo se se šele sredi aprila in prav toplo v gnojne grede. Rastline zrasto dosti do junija koder se na prosto presade, in so veliko lepše in močnejše, nego zgodaj sejane. Balzamina ljubi dobro, masno zemljo in se mora ob suši pridno zalivati.

Založba c. kr. kmetijske družbe kranjske.

Odgovorni urednik Gustav Pire.

Tisk J. Blaznikovih naslednikov.